एकाइ १७ · सन्दुक रुइत

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३१

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. भूपरिवेष्टित → **छ.** चारैतिर अरू देशको जमिनले घेरिएको
२. खोच → **घ.** दुई पहाडबिचको गहिरो र साँघुरो ठाउँ
३. घराना → **ख.** वंश, खानदान
४. अठोट → **ङ.** दृढ निर्णय
५. सर्वसुलभ → **ग.** सबैले सजिलै पाउन सक्ने
६. शोकाकुल → **ज.** शोकको पीडाले छटपटाएको

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ प्राविधिक शब्द

बोध · २

उत्तर

मोतीविन्दु, शल्यक्रिया, क्षयरोग, इन्ट्राओकुलर लेन्स

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘मोतीविन्दु’ र ‘शल्यक्रिया’ छानेमा।
✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘क्षयरोग’ र ‘इन्ट्राओकुलर लेन्स’ छानेमा।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** याङ्लाको मृत्यु उपचार नपाएर क्षयरोगबाट भएको थियो।
iii. ✓ **ठिक**
iv. ✗ **बेठिक:** रुइतले अस्ट्रेलियामा बस्ने प्रस्ताव अस्वीकार गरी नेपाल फर्के।

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ जीवनीको बोध

क. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ दार्जिलिङ भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**

✓ तिलगङ्गा आँखा केन्द्र भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — **बोध · २**

✓ पहिले लेन्स महँगो भएकाले गरिबले उपचार नपाउने कुरा लेखेमा।
✓ सस्तो लेन्सले उपचार सर्वसुलभ भई धेरैले दृष्टि पाएको लेखेमा।

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

घ. **उत्तर** **प्रयोग · ४**

पहिलो मोड बुबाले गाउँमा विद्यालय नभएकाले सात वर्षको उमेरमै उनलाई पन्ध्र दिन हिँडाएर दार्जिलिङ पढ्न पठाउनु हो; यहींबाट उनको शिक्षाको यात्रा सुरु भयो। दोस्रो, बहिनी याङ्ला उपचार नपाएर क्षयरोगबाट बितिन्; यो पीडाले उनलाई डाक्टर बन्ने प्रण गरायो। तेस्रो, नेपालगन्जको आँखा शिविरमा एकै परिवारका दृष्टिविहीन बालबालिकाले शल्यक्रियापछि फेरि देखेको दृश्यले उनलाई आँखाको उपचारमा लाग्ने अठोट गरायो। चौथो, अस्ट्रेलियामा बस्ने प्रस्ताव अस्वीकार गरी नेपाल फर्केपछि उनले मोतीविन्दुको नयाँ शल्यक्रिया पद्धति र सस्तो लेन्स विकास गरे र तिलगङ्गा आँखा केन्द्र स्थापना गरे।

अङ्क विभाजन

- ✓ दार्जिलिङ पठाइएको घटना र त्यसको प्रभाव लेखेमा।
- ✓ बहिनीको मृत्युले डाक्टर बन्ने प्रण गराएको लेखेमा।
- ✓ नेपालगन्जको शिविरले आँखा उपचारको अठोट गराएको लेखेमा।
- ✓ विदेशको प्रस्ताव अस्वीकार गरी नेपालमै काम गरेको घटना लेखेमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. बुढेसकालमा आँखा जानु स्वाभाविक हो भन्ठान्नुभएको थियो।
ख. मोतीविन्दु भएको र सानो शल्यक्रियाले निको हुने बताए।
ग. उहाँले नातिनीको अनुहार प्रस्ट देख्नुभयो र अहिले आफैं सियोमा धागो हाल्नुहुन्छ।
घ. रुइतले गाउँगाउँमा शिविर चलाएर र सस्तो उपचार उपलब्ध गराएर यस्तै धेरैलाई मोतीविन्दुबाट दृष्टि फर्काएका छन्।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: बुढेसकालमा आँखा जानु स्वाभाविक ठानेको लेखेमा।
- ✓ ख: मोतीविन्दु र शल्यक्रियाले निको हुने कुरा लेखेमा।
- ✓ ग: प्रस्ट देख्न थालेको उदाहरण लेखेमा।
- ✓ घ: शिविर वा मोतीविन्दु उपचारमा रुइतको कामसँग जोडेमा।

६ वाच्य परिवर्तन

उत्तर **प्रयोग · २**

क. डाक्टरद्वारा बिरामीको आँखा जाँचियो। ख. आमाद्वारा चिठी पढियो। ग. बिरामीद्वारा शिविरमा बसियो। घ. हामीद्वारा खुसीले नाचियो।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले 'डाक्टरद्वारा ... जाँचियो' र 'आमाद्वारा चिठी पढियो' लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले 'बिरामीद्वारा ... बसियो' र 'हामीद्वारा ... नाचियो' लेखेमा।

७ वाक्य सम्पादन

अङ्क विभाजन **प्रयोग · २**

- ✓ प्रतिशुद्धि ०.५ का दरले 'निर्धन' (उपसर्ग निर् ह्रस्व) र 'सबै' (तद्भव शब्दमा ब) लेखेमा।
- ✓ प्रतिशुद्धि ०.५ का दरले 'निःशुल्क' र 'गरिदिए' (संयुक्त क्रियामा ह्रस्व इ) लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ बुँदाका आधारमा जीवनी

उत्तर **प्रयोग · ४**

महावीर पुन

महावीर पुन दुर्गम गाउँलाई इन्टरनेटले जोड्ने अभियन्ता र शिक्षक हुन्। उनले प्रविधिलाई गाउँको विकाससँग जोडेर नयाँ बाटो देखाए।

उनको जन्म वि.सं. २०११ मा म्याग्दीको नाङ्गी गाउँको एक मगर परिवारमा भएको हो। गाउँमा पढाइका अवसर थोरै थिए। अवकाशप्राप्त गोरखा सैनिक बुबाले परिवारलाई तराईमा सारेर छोराको पढाइमा आफ्नो बचत लगाए।

पढाइ सकेर उनले धेरै वर्ष विद्यालयमा पढाए। पछि आंशिक छात्रवृत्ति पाएर उनले अमेरिकाको नेब्रास्का विश्वविद्यालयमा उच्च शिक्षा हासिल गरे। विदेशमै बस्ने अवसर भए पनि उनी गाउँ फर्के र विद्यालय चलाउन थाले।

गाउँका विद्यार्थीलाई संसारसँग जोड्न उनले 'नेपाल वायरलेस' परियोजना सुरु गरे। डाँडाका टावरबाट बेतार इन्टरनेट पुऱ्याएर उनले दुर्गम गाउँमा शिक्षा, स्वास्थ्य सल्लाह र व्यापारको नयाँ ढोका खोले।

यस योगदानका लागि उनले सन् २००७ मा रामोन म्यागसेसे पुरस्कार पाए। सन् २०१२ मा उनको अगुवाइमा राष्ट्रिय आविष्कार केन्द्र स्थापना भयो, जसले युवा आविष्कारकलाई सहयोग गर्दै आएको छ।

महावीर पुनको जीवनले शिक्षा र प्रविधि आफ्नै माटोमा लगाए गाउँ पनि बदलिन सक्छ भन्ने प्रेरणा दिन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ शीर्षक र परिचयसहित जन्म र परिवार लेखेमा।
- ✓ शिक्षा र गाउँ फर्केको कुरा क्रमैसँग लेखेमा।
- ✓ काम, योगदान र सम्मान विस्तार गरेमा।
- ✓ प्रेरणासहित निष्कर्ष, अनुच्छेद विभाजन र भाषा शुद्ध भएमा।

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

रुइतको निर्णयले आफ्नो ज्ञान र सिपको सबैभन्दा ठुलो मूल्य त्यहाँ हुन्छ जहाँ त्यसको सबैभन्दा बढी खाँचो छ भन्ने सिकाउँछ। अस्ट्रेलियामा उनी सुविधासम्पन्न जीवन बिताउन सक्थे, तर नेपालमा मोतीविन्दुले अन्धा भएका लाखौँ गरिबलाई उनको आवश्यकता थियो। नेपालमै बसेर उनले नयाँ पद्धति र सस्तो लेन्स बनाए, जसले संसारभरका गरिबलाई फाइदा पुऱ्यायो; यसले आफ्नै देशमा बसेर पनि विश्वस्तरको काम गर्न सकिन्छ भन्ने देखाउँछ। आजका युवाले विदेशमा पढ्नु वा अनुभव लिनु नराम्रो होइन; रुइत आफैँले भारत र अस्ट्रेलियामा सिके। मुख्य कुरा, सिकेको ज्ञान आफ्नो समाजका लागि कसरी प्रयोग गर्ने भन्ने सोच हो। साथै राज्यले पनि युवालाई देशमै काम गर्ने वातावरण बनाउनुपर्छ। यसरी रुइतको जीवन सेवा, साहस र देशप्रेमको प्रेरणा हो।

अङ्क विभाजन

- ✓ ज्ञान र सिप आवश्यकता भएको ठाउँमा लगाउनुपर्ने सिकाइ लेखेमा।
- ✓ नेपालमै बसेर विश्वस्तरको काम गरेको उदाहरण दिएमा।
- ✓ विदेशमा सिक्नु र त्यो ज्ञान देशमा लगाउनुबिचको सन्तुलन देखाएमा।
- ✓ राज्यको भूमिका वा प्रेरणासहित निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	५	१०	१२	४	३१

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking